

PO OBJAVI ANGLEŠKE BELE KNJIGE

Kdaj bo konec pogubne tekme v oboroževanju?

**Pripravlja se revolucija v modernem vojskovanju - Tudi Nemčija
bo opremljena z atomskim orožjem - Važen sestanek v Londonu**

V Veliki Britaniji imajo navado, da v začetku vsakega leta izda vlada Belo knjigo, v kateri je razloženo, kakšno je obrambno stanje države. Letos je bila knjiga objavljena nekoliko kasno, šele 4. aprila, a je zato dvignila velikanski prah po svetu.

Mladi angleški vojni minister Sandys razvija v njej nazore, ki jih mnogi označujejo za revolucionarne, češ da pomenijo pravi prevrat v dosedanjem pojmovanju vojskovanja.

Kar je najprej ljudi presenetilo, je bilo naslednje: Bela knjiga trdi, da je vojaška premoč Sovjetske Rusije še zmerom zelo velika in da predstavlja stalno grožnjo za zapadne narode, v isti sapi pa naznanja svetu sklep londonske vlade, da do konca l. 1960 odpravi obvezno vojaško službo ter spremeni sedanjo svojo armado v malo vojsko prostovoljcev. Britanske oborožene sile, ki štejejo danes 690 tisoč mož, bodo tedaj imele le 375 tisoč vojakov. Pod orožje bodo klicali državljane samo v slučaju, da bi se ne javilo dovolj prostovoljcev.

Angleži nameravajo že letos znižati svoje edince v Nemčiji od 77 na 64 tisoč in odpoklicati polovico letal v domovino; svoje čete bodo umaknili iz Libije in Koreje ter zmanjšali svojo vojsko tudi v Hongkongu in na Malaji.

Najbolj presenetljivo pa je, da misli Velika Britanija skrajšati celo število svojih bojnih ladij, s katerimi je nekoč obvladovala svetovna morja.

KAKŠNA BI BILA VOJNA BODOČNOSTI

S temi ukrepi bodo sicer Angleži dosegli že v letošnjem proračunu precejšnje prihranke, toda drugo vprašanje je, ali se bodo s tako politiko mogli uspešno braniti pred komunistično nevarnostjo, o kateri govorijo v Beli knjigi.

Na ta pomislek odgovarjajo takole: sovjetska nevarnost je sicer še vedno zelo resna, toda v zadnjih letih se je vojaški položaj v svetu temeljito spremenil. Bodoča vojna bo popolnoma drugačna, kot so bile vojne v preteklosti.

Topovi, oklopna vozila in celo letala ne bodo igrala iste vloge kot doslej. Vsaka država bo skušala udariti sovražnika z atomskimi bombami in jedrnimi izstrelki, vodenimi na daljavo, katerih rušilna moč je tako strašna, da se z njimi lahko zbrišejo z oblička zemlje vlemesta in največja industrijska središča. »Ni izključeno,« bere-

mo v Beli knjigi, »da bo v bodoči vojni že učinek začetnega atomskega bombardiranja tako uničujoč, da bi se vojna mogla končati že v nekaj tednih ali celo v nekaj dneh. V tem slučaju bi bilo vojskovanje na morju brez pravega pomena. Možno je pa tudi, da atomsko vojskovanje ne prinese takojšnje odločitve. V tem primeru bi pa bilo velike važnosti le to, da se zavarujejo pred napadi podmornic prekoceanske zveze«.

Če je svetovnovojaški položaj tak, je nujno potrebno temeljito spremeniti strategijo ter osrediti vse napore na atomsko oboroževanje; dosedanje kopnene vojske so namreč brez odločilnega pomena, ravno tako so postale brez pomena stare bojne mornarice in deloma celo dosedanje letalstvo. Saj je mogoče zadeti sovražnika v srce z atomskimi izstrelki, ki se z veliko natančnostjo lahko usmerijo čez oceane v katerokoli deželo na zemlji. Z vodikovimi bombami lahko obsu-

ješ nasprotnika tudi z letal brez moštva.

Sodobno atomsko orožje je tako strahotno, da je Velika Britanija nesposobna, da sama zaščiti pred njim svoje prebivalstvo. Brani se lahko z uspehom le še v okviru mogočnega vojnega zavezništva skupno z drugimi državami. Nobena dežela ne bo v prihodnosti sposobna, da vodi samostojno vojno. Bodoče armade bodo imele izrazito mednarodni značaj.

Cilj vseh poštenih ljudi mora pa biti, da se nova svetovna vojna za vsako ceno prepreči. V današnjih razmerah se da to doseči na ta način, da se zapad do skrajnosti opremlja z najbolj rušilnim atomskim orožjem. Zakaj samo tedaj, ko bo nasprotnik vedel, da je njegov napad že vnaprej obsojen na neuspeh, ker bodo sovražnikove vodikove bombe takoj uničile tudi njegovo deželo, se bo resnično zbal vojne ter poravnal spore z miroljubnimi sredstvi.

PRVO JE VELIKA BRITANIJA

Tako ogromno atomsko silo more pa izgraditi le bogata Amerika. Druge dežele ji pri tem lahko pomagajo, toda njihov delež ni bogsigavedi kako velik. V Beli knjigi pravijo Angleži povsem odkrito, da je pomoč, ki jo na atomskem področju morejo nuditi Amerikancem, »skromna«.

Kljub temu Angleži tožijo, da so že sedanjí stroški za skupno obrambo zapada, ki jih je prevzela Velika Britanija, za njene davkoplačevalce preveliko breme. Saj trošijo Angleži za vzdrževanje oboroženih sil 10 odstotkov svojih narodnih dohodkov! Odstotek je v primeri s tem, kar žrtvujejo druge države za svoje oboroževanje, sicer malenkosten, toda Angležem se zdi že to preveč. Zato umikajo svoje čete iz Evrope, Afrike in Azije. Iz tega se najbolj jasno vidi, kako nevzdržno pada gospodarska moč nekdanj bogate in svet obvladujoče Velike Britanije.

Zmanjšanje angleških posadk v Nemčiji je vzbudilo precejšnjo nevoljo med članicami Atlantske in Zapadnoevropske skupnosti, ker se je bila Velika Britanija svoj čas pismeno obvezala, da bo stalno držala ob Renu štiri divizije in določeno število letal. V pogodbi je bilo rečeno, da jih brez odobrenja zaveznikov ne sme niti umakniti niti skrajšati.

Toda Angleži se po političnem porazu, ki so ga doživeli v Egiptu, niso mnogo ozirali na pogodbo. Ko so zavoljo Sueza zagazili v gospodarske težave, so kratkomalo na lastno

pest sklenili, da odpokličejo del svojih čet iz Nemčije. Kaj so hoteli zapadni zavezniki storiti? Vgriznili so v kisló jabolko ter »dovolili« Angležem, da znižajo svoje oborožene sile v Evropi. Dosegli so le to, da se bo nižanje izvršilo počasi in postopoma. Tako so vsaj rešili videz, da se angleško umikanje izvaja sporazumno.

V Beli knjigi napovedujejo Angleži nova krčenja svoje vojske in tudi to so storili, ne da bi se prej dogovorili in sporazumeli z zavezniki. Spet so jih postavili pred izvršeno dejstvo. Ko gre za lastne koristi, Angleži pač ne poznajo ozirov. Prvo na svetu je zanje korist Velike Britanije, vse drugo je zanje drugotnega pomena. Tako so sedaj, ko se nahajajo v gospodarskih stiskah, kratkomalo zatajili svoj podpis na pogodbi ter prevalili del vojaških bremen, ki so jih nosili za skupno obrambo Evrope, na ramena — zaveznikov.

KDO NAJ BRANI EVROPO V PREHODNI DOBI?

Angleži branijo svojo novo politiko na zelo enostaven način: če je danes za vsakega vojaškega strokovnjaka jasno, da bodo v bodoči vojni sedanje vojske s svojimi oklopi edinicami, topovi in celo letali brez bistvenega pomena ter bo o izidu spopada odločalo v glavnem le atomsko orožje, nima nobenega smisla trošiti tolike vsote za vzdrževanje sedanjih armad. To se pravi metati

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NASER IN AMERIKA

Od ponedeljka dalje lahko vse ladje prosto plujejo skozi Sueški prekop kot pred napadom Angležev, Francozov in Judov na Egipt. Očiščevalna dela so bila dokončana, preden je bila podpisana z Egiptom katerakoli nova pogodba o svobodni plovbi po prekopu. Dogovor ni bil sklenjen zastran tega, ker se Naser in Amerika nista mogla še v vseh točkah zediniti. Pogajanja se nadaljujejo.

Medtem je Naser odredil, da morajo vse ladje, ki hočejo skozi prekop, plačati vnaprej prevoznine njegovi podržavljeni sueški parobrodni družbi. Angleži in Francozi se temu upirajo in so zato pozvali zapadne lastnike ladij, naj se za sedaj ne poslužujejo še poti skozi Suez. Najprej se mora Naser črno na belem obvezati, pod kakšnimi pogoji se bo opravljal vožnja po prekopu.

Toda bojkot, ki naj bi služil kot pritisk na Naserja, da postane popustljiv, se je izjalovil. Japonska in cela vrsta azijskih držav so izjavile, da se bodo takoj začele posluževati prekopa ter plačevale prevoznine Egiptu. Isto so naredile tudi mnoge evropske dežele, tako Norveška, Italija in vse zaveznice Sovjetske Rusije. Toda tudi mnoge parobrodne družbe same Anglije, Francije in Amerike bodo raje šle po cenejši poti skozi Suez, kot da bi plačevale večje prevoznine za pot okoli Afrike. Kdo naj jim poravnja zgube? Njihove vlade ne marajo vzeti nase tolikih bremen.

Zato je za vsakogar jasno, da je v tem vprašanju že zmagal Naser. Toda če bo pri pogajanjih, ki jih sedaj vodi z Ameriko, preveč nepopustljiv, je veliko vprašanje, ali bo konec koncev to v njegovo korist. Amerikanci se mu utegnejo pošteno maščevati.

KRALJICA ELIZABETA V PARIZU

Angleška vladarica se mudi na uradnem obisku v Parizu, kjer so jo množice sprejele z nepopisnim navdušenjem. Kljub temu skrbi za njeno osebno varnost nad 20 tisoč policistov, torej nekaj manj, kot so jih spravili na noge zaradi varnosti maršala Tita, ko je bil lani v Franciji.

V čast Elizabete II je Pariz zablestel ponoči v morju lučic in žarometov in razsvetljena je bila tudi vodna gladina reke Sene.

Tople manifestacije ne veljajo toliko osebi mlade kraljice, marveč v prvi vrsti Veliki Britaniji kot edini velesili, ki je stala čvrsto ob strani Francije za časa njenih političnih težav ob Sueškem prekopu in v severni Afriki.

NEMČIJA IN PERZIJA

Kancler Adenauer se je vrnil z večdnevnega potovanja v Perziji ali Iranu. V razgovorih so razpravljali v prvi vrsti o gospodarskem sodelovanju med obema državama. Perzijci bi radi pridobili Nemce, da bi jim skupno z Italijani pomagali izkoriščati polja nafte, ki so jih odkrili 150 km od glavnega mesta Teherana v kraju Qum (Kum). Od tod naj bi šla mreža naftovodov preko Turčije naravnost do Sredozemskega morja, tako da bi Perziji ne bilo potrebno se posluževati Sueškega prekopa.

Adenauerja in spremljevalce so sprejeli z velikimi častmi v razkošni, od zrcal in mozaikov lesketajoči se kraljevski palači Golestan ter jih ob slovesu obdarovali z dragocenimi preprogami.

Obisk dokazuje, kako se vpliv Nemčije širi tudi v Azijo, kjer Nemci danes že tekmujejo z Angleži in — Amerikanci.

SINJA KUGA

Atomsko orožje je prineslo človeštvu tudi novo bolezen, ki jo imenujejo azurno, modro ali sinjo kugo. Koža postane nenadoma višnjeva, po telesu se odpro gnilobne rane in izpuščaji. Zdravniki so začeli že pred leti opazovati bolezen na prebivalcih otokov v Tihem oceanu in ugotovili, da jo povzročajo radioaktivni žarki, s katerimi se po atomskih eksplozijah napolnjuje ozračje. Kuga napada pa tudi ljudi, ki se hranijo z ribami v ondotnem morju, zakaj tudi ribe so prežete od radioaktivnih delcev. Glavna hrana so pa k nesreči prav — ribe!

GSCHNITZER NE MIRUJE

Avstrijski podminister dr. Gschnitzer je začel širiti zanimanje za južnotirolsko narodno manjšino tudi po Nemčiji. Tako je imel te dni javno predavanje v mestu Wetzlar, na katerem je pozval Nemčijo, naj tudi »ona pomaga zaceliti rane«, ki so bile zadane Južnemu Tirolu pod fašizmom.

Na zborovanju je govoril tudi ministrski predsednik nemške zvezne dežele Hessen dr. Georg Zinn, ki se je ravno tako odločno zavzel za nemško manjšino v Italiji.

Iz tega vidimo, da se približujemo času, ko se bo Nemčija začela čedalje bolj živo zanimati tudi za rojake v Južnem Tirolu. Čim bolj bo rasla njena moč, tem bolj bo pritiskala na Rim, naj spremeni svojo politiko do nemške manjšine.

Kako važno postaja južnotirolsko vprašanje v Avstriji sami, lahko sklepamo že po volilnem govoru, ki ga je imel kandidat za mesto predsednika republike dr. Denk pred nekaj dnevi v Innsbrucku. »Vzemite na znanje«, je rekel, »da se dobro zavedam visokega državnega političnega pomena tega vprašanja in da bom vedno pripravljen biti v tem pogledu tolmač složne in čvrste volje vsega avstrijskega ljudstva«.

Dr. Denk je kandidat avstrijskih Kršč. socialcev, medtem ko je njegov protikandidat socialni demokrat dr. Schaerf, ki se je že večkrat javno potegnil za Južne Tirolce. Naj zmaga torej eden ali drugi, vprašanje manjšine bo vsekakor važna politična zadeva Avstrije, česar v Rimu ne smejo prezreti, če hočejo živeti v prijateljstvu s svojimi nemškimi sosedi. Da je do tega prišlo, je v veliki meri delo dr. Gschnitzerja.

NAPREDNA NEMČIJA

Industrijski zavod v Koelnu je objavil številke, iz katerih izhaja, da živi v Zapadni Nemčiji nad 190 tisoč delavcev, ki so lastniki avtomobilov. To je malo manj kot 10 odstotkov vseh vozil v državi. Vsak deseti delavec ima torej svoj avto. — Nov dokaz, kako se je v Nemčiji, kljub izgubljeni vojni, hitro dvignila splošna blaginja.

TRIJE DNEVI PROSTI

Zveza delavcev, zaposlenih v ameriških tovarnah avtomobilov, je sklenila, da proglasi stavko, ako podjetja ne priznajo delavcem in nameščencem tri proste dneve v tednu. Počitek naj bi trajal od četrtega ob 6. uri popoldne do 8. ure zjutraj v ponedeljek. Plače bi morale seveda ostati nespremenjene. To je posledica tehničnega napredka in vse večje avtomatizacije v ameriški industriji, ki se bo polagoma razširila tudi po ostalem svetu.

BLAIR HOUSE V WASHINGTONU

Tako se imenuje poslopje, v katerem bivajo tuji kralji in državni poglavarji, ko pridejo kot gostje ameriške vlade v Washington. Tu so vilice, noži, žlice in pladnji seveda srebrni. Ker je v zadnjih 4 letih zginilo na skrivaj že zelo mnogo tega posodja in jedilnega pribora, je upravnik palače odredil, naj se v bodoče uporabljajo v hiši samo posrebreni predmeti. — Ta ukrep je neokusen in žaljiv, ker meče na tuje goste sum, da kradejo. Naj tatove raje iščejo med svojo služinčadjo.

POVSOD IŠČEJO URAN

Vsakomur je danes znano, da je uran ena glavnih rud, iz katere pridobivajo atomsko ali jedrno silo. Ker se zaloge premoga in nafte po svetu polagoma izčrpajo in bo atomska moč glavna pogonska sila bodočnosti, je uran seve zelo dragocen; dežele, ki ga imajo, so srečne. Zato ga geologi povsod iščejo. Največ ga ima danes Belgija v afriškem Kongu. Uran so našli pa tudi v Jugoslaviji in sedaj stikajo za njim v Lombardiji in Piemontu blizu mesta Pinerolo.

PROTI GOBAVOSTI

Med najhujše neozdravljive bolezni prištevamo še vedno gobavost. Na svetu trpi pod tem strašnim bičem nad 30 milijonov ljudi. Bolnike spravijo izvečine na kak samotni otok; znan je na priliko otok Molokay v Tihem oceanu, kjer nesrečniki ob počasnem razpadanju živega telesa čakajo, kdaj bodo umrli.

Pred nekaj tedni je pa avstrijski zdravnik dr. Aue iz bližine Linza odkril posebno cepivo, ki že v dveh mesecih ozdravi gobavost. Prvi poskusi so se baje posrečili.

CEKINI

V starih časih so zlatniki krožili po vseh državah kot navaden denar in so imeli isto vrednost kot bankovci. Za 10 kron v papirju so ti dali na banki 10-kronski cekin. Po prvi svetovni vojni je pa povsod zavladal kot plačilno sredstvo le papir. Sedaj so države začele spet dajati veljavo kovancem. V Italiji so vpeljali kovance po 100 in po 50 lir, ta mesec pojdejo v obtoč tisti po 20, na vrsto pa pridejo tudi srebrnjaki po 500 lir in vlada se ukvarja sedaj tudi z načrtom, da bi skovala tudi zlatnike, vredne 10.000 lir kos.

V STARO ŠARO

V nedeljo je v New Yorku zadnjikrat vozil tramvaj. Ko je 1. jan. 1880 prvič stekel po njujorških ulicah, je to bila velikanska novost, vzbujajoča splošno občudovanje. Danes je tramvaj na tirnice starinskega prevoznega sredstva, ki ga povsod vse bolj odpravljajo in nadomeščajo s filibusi. Tako so ga po 70 letih zveste službe vrgli tudi v New Yorku med staro šaro.

NOVICE

POŠTENOST DAVKOPLAČEVALCEV

Dne 1. aprila je zapadel rok za davčne prijave. Finančni minister Andreotti je ob tej priliki pozval po radiu državljane, naj po pravici navedejo svoje dohodke. Mnogi logatini, je rekel, svoje prejeme na vse načine skrivajo in povrh zasmehujejo male davkoplačevalce, ki se pri napovedih drže resnice.

V najhujšem položaju so uslužbenci, katerih plače so zapisane v uradnih polah ter se zato ne dajo utajiti. Tem prihodnje leto ne bo več treba delati pismenih prijav. Ukrep je pameten in zelo umesten.

Država naj raje gleda na prste bogatašem. Najbolje plačani ljudje so filmski igralci: Vittorio De Sica je prijavil za leto 1956 davkarji 54 milijonov in 400 tisoč lir dohodkov, komik Toto 35 milijonov, s Škofičem poročena Lollobrigida 30, Zofija Loren pa 16. Taki dohodki so pretirani in socialno krivični. Srednje nadarjena igralka, ki razkazuje občinstvu okrogline svojega telesa, zasluži mesečno več milijonov, vseučiliški profesor pa komaj pošteno preživlja svojo družino. Najmanj, kar je treba od teh razvajencev zahtevati, je, da pri davkih ne sleparijo države ter s tem vale bremena na — revne sloje!

LEDENA POMLAD

Evropo je iznenada prekril val ledenega mraza. V avstrijskih planinah je padel toplotomer do 15 stopinj pod ničlo. Snežiti je začelo tudi po raznih krajih Italije. Obenem so se vsepovsod dvignili ostri vetrovi. V Rimu je burja lomila drevesa in poškodovala številne stavbe. V pokrajini Messina na Siciliji je veter dosegel brzino 120 km na uro.

Zanimivo je, da so plohe bile pomešane z rdečkastim peskom in blatom, ki ga je burja zanašala do Toskane in severne Italije. Pesek je prihajal iz afriških puščav, leteč v gostih oblakih prahu čez Sredozemsko morje. V Benetkah se je morska površina dvignila in voda je preplavila cele četrti mesta. Trg Sv. Marka se je spremenil v jezero, tako da so ljudje morali čezenj le po posebnih lesenih prehodih.

BREZDOMCI

Ko se je pred kratkim mudil v Rimu visoki komisar Združenih narodov za begunce, je ugotovil, da živi v Italiji še vedno 35.000 oseb, ki so pribežale sem iz raznih dežel. Od teh jih prejema 31.000 državno podporo, med njimi nad 3000 beguncev iz Madžarske. Jugoslavija, ki je sorazmerno manjša, je dala zatočišče 18.000 Madžarom, ki precej obremenjujejo njene državne finance.

HODIJO GA GLEDAT

V neki vasi Srbije živi ded Jurij Vučković. Rod za rodom umira, on pa živi trd in zdrav. Koliko let ima, sam ne ve, ker v njegovih časih niso na deželi imeli navade zapisovati rojstev in voditi matičnih knjig. Najbolj se spominja dogodkov iz druge srbske vstaje proti Turkom. Iz tega sklepajo, da je ded Jurij star okoli 150 let. Nadvse sitno mu je le, da ga hodi vse gledat.

ZVEST PRISTAŠ

V indijski prestolnici Delhi je 15-letni Matura Singh pokazal, kaj se pravi biti zvest politični pristaš. Fant si je namreč po volitvah odrezal jezik in ga položil kot dar na oltar boginje Kali. Napisal je, da je jezik daroval bogovom v zahvalo, ker je pri volitvah zmagal kandidat iz njegove vasi.

SLADKOSLEDNI SLONI

Pred kratkim je prišel v mesto La Spezia na gostovanje velik cirkus. Da bi privabili ljudi k predstavam so peljali 3 velike slone po ulicah. Prodajalke na sadnem trgu so delokožcem začele ponujati sočna jabolka. Da bi tega ne bile nikoli storile! Sloni so namreč v hipu preobrnili stojnice in v nekaj minutah pogoltnili vse sadje. Še nikoli ni bilo blago tako naglo — razprodano.

OTROKOVA LJUBEZEN

Kaj je otrokova ljubezen do mame, je nedavno dokazal 11-letni Peter De Rigo, ki živi pri sorodnikih v Boenu, medtem ko mora njegova mati delati v predilnicah v daljnem Schiu. Fantič je bil silno žalosten, ker je že dolgo ni videl. Lepega dne ni mogel več vz-

držati in namesto v šolo jo je ubral s knjigami pod pazduho k mami. Prehodel je že 25 kilometrov, ko se je ves truden in upehan usedel na obcestni kamen. Tu se ga je usmili neki avtomobilist in ga potegnil do Trenta, od koder se je fantek spet napotil proti jugu. Od časa do časa je pogledal na šolski zemljevid, da vidi, kje je Schio. Spet je prehodil 18 kilometrov. Izmučenega fantička je pobral k sebi motociklist in ga peljal do Rovereta ter izročil v varstvo policiji. Medtem so obvestili mamo, ki je prihitela in srečnega Petrička pritisnila na srce.

NIKOLAJ TUCILLO

Tako se imenuje mlad krojač v Genovi, o katerem mnogo govori časopisje. Mož si je kupil srečko za konjske dirke Agnano brez upa, da kaj zadene. Na dan žrebanja je bil mračne volje. Tedaj ga zadene vesela novica, da je njegova srečka zadela prvi dobitnik v znesku — 100 milijonov lir. Brž ko je to zvedel, je zginil neznano kam, ker so se začele zbirati pred njegovo hišo množice sorodnikov in »prijateljev«, pred katerimi bi gotovo ne imel miru.

Kdaj bo konec pogubne tekme v oboroževanju?

(Nadaljevanje s 1. strani)

milijarde v morje. Edino pametno je, da se že sedaj uporablja pretežni del razpoložljivih sredstev za bodoče atomsko vojskovanje. Velika Britanija je prva pokazala pogum, da krene brez oklevanja na novo pot.

V tem umovanju Angležev je seveda mnogo resnice. Zgodovinski razvoj žene brez dvoma vse države k atomskemu oboroževanju. Kanceler Adenauer je 5. aprila izjavil pred časniki, da bo tudi Nemčija preosnovala v tem smislu svojo vojsko. »Vpeljava atomskega orožja«, je rekel, »ni nič drugega kakor normalen napredek sodobnega topništva«.

Toda preden se bodo sedanje vojske povsem predrušile, bo preteklo še precej časa. Kdo naj medtem skrbi za obrambo zapada? To nalogo lahko opravijo zavezniki samo z armadami, s katerimi danes razpolagajo.

EDINO IZHODIŠČE

Vrhovni poveljnik Atlantske skupnosti Norstad je pa ponovno poudaril, da zapadnjaki danes niso še dovolj močni, da bi ubranili Evropo pred morebitnim napadom Sovjetske Rusije in njenih zaveznikov: zapadnjaki imajo danes na evropski celini pod orožjem vsega 48 divizij, katerim bi v slučaju mobilizacije lahko priključili v teku enega meseca še 49, tako bi imeli vsega skupaj 97 divizij. Sovjetska Rusija z zavezniki ima pa že danes v službi 240 divizij, ki bi v enem mesecu lahko narasle na 400. Če bi danes iznenada izbruhnila vojna, bi se moglo zgoditi, da Sovjetska zveza zasede vso Evropo. Saj je Bulganin preteklega novembra odkrito izjavil: »Mi bi mogli poslati naše divizije proti zapadu ter zasedati, ne da bi naleteli na učinkovit odpor, ves prostor do Atlantskega oceana«.

Da so Angleži v takih razmerah začeli umikati svoje čete iz Evrope, jim na zapadu močno zamerijo, a tega ne morejo preprečiti.

Izhod iz težkega in mučnega položaja je po mnenju angleške laburistične stranke edino v pametnem sporazumu s Sovjetsko zvezo. Daljnovidni državniki bi morali izkoristiti moralno in politično osamljenost, v katero so padli Rusi po dogodkih na Madžarskem. Sovjetski zvezi naj se ponudi priložnost, da se reši iz osamljenosti s tem, da sklene z zapadnjaki sprejemljiv dogovor o splošnem razoroževanju.

To je po prepričanju voditelja laburistov Gaitskella dosegljivo, ker se je Mostva že maja 1955 precej približala predlogom zapadnjakov v vprašanju razoroževanja. Sprejela je najprej, naj se v pogodbi določi, koliko vojsko smejo imeti poedine države: Sovjetska zveza, Amerika in Kitajska naj bi do konca 1958 znižale svoje vojske na 2 in pol milijona mož, leta 1959 pa na poldrugi milijon. Francija in Anglija bi do 1. 1959 znižali svoje armade na 650 tisoč vojakov, druge države bi pa ne smele imeti več ko 200 mož pod orožjem. Moskva je tedaj pristala tudi na to, da bi se po 1. 1959 povsod prenehalo izdelovanje atomskega orožja, pozneje pa vsa skladišča uničila. Končno je vsaj deloma sprejela Eisenhowerjevo zahtevo, naj se razoroževanje svobodno nadzoruje iz zraka.

Ko to pišemo, zaseda v Londonu pododbor Združenih narodov, ki ima nalogo pripraviti načrte za splošno razoroževanje. Ko se je marca prvič sestel, je predstavnik Sovjetske zveze izjavil, da se njegova vlada še vedno drži predlogov, ki jih je stavila maja 1955. To je za angleško delavsko stranko nov dokaz, da je pameten sporazum z Moskvijo mogoč. Vsi pošteni ljudje v svetu morajo želeli, da bi se vzhodne in zapadne države vsaj v vprašanju razoroževanja zedinile, saj bi se s tem odvadilo iz zavesti človeštva skrb, ki ga posebno v zadnjem času kot mora duši in tlači. Prihranjene milijarde bi lahko vse uporabili za napredek in blaginjo ljudskih množic.

Dopisi v Tržaškem

NEVIHTA NA TRŽAŠKEM ŽUPANSTVU

Kakor smo zadnjič napovedali, se je že na petkovi seji tržaškega mestnega sveta jasno izkazalo, da se je nad Bartolijem in zavezniki zgrnila nevihta. Povzročil jo je Nennijev socialist Teiner, ki je doslej vedno podpiral Bartolijevo vladno večino. V začetku se je predlagal, naj se spričo novega položaja ugotovi, ali upravni odbor še uživa zaupanje občinskega sveta. Župan je predlog zavrnil, češ da svetovalci smejo danes razpravljati le o upravnih vprašanjih in ne o zaupnici.

Teiner je proti temu županovemu izmikanju ostro protestiral ter zapustil sejno dvorano. Njegovemu zgledu so iz solidarnosti sledili vsi levičarski svetovalci.

Zatem je misovec Morelli spet načel vprašanje zaupnice. Ostro je grajal upravni odbor, češ da je prejšnjo nedeljo sprejel na županstvu zastopnike Združenja italijanskih partizanov (ANPI), med katerimi da so bili tudi nekateri Slovenci! Ko je Bartoli tudi sam izrekel nekaj pikrih besed na račun slovenskih partizanov, je Morellijev predlog iz formalnih razlogov odbil, zaradi česar so sedaj še misovci zapustili sejo.

Ker je v dvorani ostalo nezadostno število svetovalcev, je socialni demokrat Lonza predlagal, naj se seja prekine. O nastalem položaju naj sklepajo voditelji posameznih političnih skupin. Ker so se medtem levičarski svetovalci že razšli, je predlog propadel.

V naslednjih dneh je Bartoli pod pritiskom socialnih demokratov in republikancev končno pristal, da bo občinski svet še ta četrtek sklepal o zaupnici. Bistvo vprašanja pa je, kakor znano, v tem, da Krščanska demokracija še vedno vztraja, da v vodstvo raznih komisij ne smejo biti izvoljeni predstavniki skrajne levice in desnice.

Za ali proti prosti coni

Precej zanimanja je v teh dneh povzročila izjava nennijevcev in predstavnikov Narodnega gospodarskega gibanja (MEN). Ti so namreč pripravljali podpreti upravni odbor pod pogojem, da se ta nedvoumno izreče za prosto cono. Kot jamstvo pa zahtevajo, naj se v vodstvo občine vključi tudi en njihov predstavnik.

Poleg zahteve po svojih zastopnikih v vseh občinskih komisijah je opozicija zdaj spet sprožila vprašanje proste cone, do katere Krščanska demokracija, kot znano, ni še zavzela jasnega stališča, in to zaradi tega, ker je rimska vlada prosti coni odločno nasprotna.

Iz zgornjega izhaja, da čakajo Bartolija in zaveznike še hudi dnevi. Končno bodo najbrž morali vsi zapustiti svoje stolčke.

ŠTIVAN

Pred nekaj tedni smo poročali, da bodo v begunskem naselju pri Štivanu v kratkem pričeli graditi nadaljnjih 100-120 stanovanj. Ker ta dela zadevajo predvsem tukajšnje domačine, ki dan za dnem osuplo strme, kako se jim njihova zemlja čedalje bolj odtujuje, smo se za stvar natančneje pozanimali, da bomo vsaj vedeli, kaj se bo zgodilo z nekdanjo devinsko »Sekado«.

Najprej moramo reči, da nas je neprijetno presenetila vest, da bo ta stanovanja gradila Ustanova treh Benečij. Primorci jo imamo namreč v slabem spominu, ker je pred drugo svetovno vojno bila orodje fašistične kolonizacijske in raznarodovalne politike in ker je še nedavno tega pregnala s svojih posestev slovenske kmete iz Pevmetar Štavra pri Gorici. Zaradi tega bi lahko upravičeno pričakovali, da bi današnja oblastva te zloglasne ustanove ne silila v naše kraje. Toda vse kaže, da se nihče več ne ozira na naša čustva.

Ustanova treh Benečij je zdaj na tem, da od države kupi več hektarov zemljišča, ki je bilo še pred nekaj leti last devinskih kmetov. Sezidali bodo okrog 60 novih stanovanj, trgovino, gostilno, športno igrišče in skladišče, ki bodo služili izključno ribičem — beguncem iz Istre. Vsaka družina bo za stanovanje plačevala od 4 do 6 tisoč lir mesečno, in sicer toliko let, dokler se ne doseže vsota 2 milijonov in pol, kolikor znašajo gradbeni stroški za vsako bivališče. K na novo naseljenim družinam je treba pristi 40 starih, tako da bo nova vas skupno imela 100 družin, to se pravi okrog 400 oseb.

Zanimivo pa je, da se istrski ribiči močno upirajo se nastaniti v tem kraju. Vsi namreč dobro vedo, da v bližnjem morju sploh ni rib in da so tržišča odločno predaleč. Oblastva pa niso upoštevala njihovih tehtnih ugovorov in so trmasto vztrajala, naj se naselje zgradi v Štivanu. To pa zaradi tega, ker se nikakor niso hotela odpovedati raznarodovanju naše obale.

ZGONIK

Tukajšnji prebivalci z nestrpnostjo pričakujejo, da se začne gradnja novega šolskega poslopja. Kakor je znano, so oblastva že pred leti v ta namen nakazala 31 in pol milijona lir. Razen šole bodo s tem denarjem zgradili tudi občinsko kopališče, ki bo za našo vas prav gotovo velika pridobitev. Stavba bo stala nedaleč od občinskega doma, in sicer na lepi ter razgledni parceli, ki so jo kupili od nekoga domačega kmetovalca.

Gradbene načrte, ki so bili že odobreni, je izdelala pisarna ing. Šturma iz Trsta. Sedaj slišimo, da bo Tehnični urad v nekaj dneh oddal dela na dražbi, in upamo, da se bodo zaključila pred začetkom novega šolskega leta. Zadeva nam je še prav posebno pri srcu zavoljo tega, ker želimo, kakor smo večkrat poudarili, da bi v novih prostorih otvorili redno kmetijsko šolo, ki jo na Tržaškem krvavo potrebujemo.

Prebivalci zgoniške občine se tudi pritožujejo, da so nekatere poti v zelo slabem stanju. Gre seveda za ceste, ki niso asfaltirane, in teh je precej. To vprašanje bi se najlaže rešilo, če bi Selad zaposlil večje število delavcev. Trenutno ima ta ustanova zaposlenih le 5 delavcev, ki urejujejo kanalizacijo v Bričikih.

SALEŽ

Pred kratkim se je pri nas zaključil enomesečni kmetijski tečaj, ki ga je vodil živihodravnik dr. Legiša iz Mavhinj. Predavanj se je udeležilo nad 30 kmetovalcev, ki so ob zaključku položili tudi izpit. Uspeh je bil

dober, kar pomeni, da so vsi udeleženci pazljivo poslušali predavateljeva izvajanja.

LONJER

Pred nekaj tedni je tržaška občina končno poskrbela, da so začeli urejevati cesto iz Podlonjerja v Lonjer. Nekateri vaščani se sicer nad tem delom pritožujejo, češ da bo ta pot ostala kljub temu vijugasta in ozka, medtem ko bi jo lahko ob tej priliki temeljiteje popravili.

Kmetovalce iz Lonjerja še vedno zanima vprašanje poljskega čuvaja, o katerem smo že večkrat pisali. Ne razumemo, zakaj se mestna občina protivi, da bi ugodila tej naši zahtevi, ki je vsekoli utemeljena. Zato ponovno prosimo slovenske svetovalce, naj se resno zavzamejo za to zadevo in naj izposlušajo, da dobimo Lonjeri zaželenega in potrebnega poljskega čuvaja.

DOLINA

Sadno drevje je pri nas v polnem razcvetu. Zaradi ugodnega vremena je vse bolj zgodnje. Prejšnji teden se nam je zdelo, da smo že na pragu poletja, toda ko smo se v ponedeljek zjutraj prebudili, smo ugotovili, da smo se bridko varali. Mrzel val, ki je prišel nepričakovano, je povzročil v bližnjih hribih snežne padavine. Čaven, Nanos, Slavnik in Učka so pobeljeni, saj je ponekod zapadlo tudi do pol metra snega. Ta bo sicer kmalu skopnel, a bojimo se, da bo kvarno vplival na sadno drevje. Straši nas predvsem slana, katere nas je trenutno rešil dobrodejen veter. V nasprotnem primeru bi bilo pametno, da bi ponoči v sadovnjakih kurili, ker bi topel dim preprečil, da bi se rosa spremeni v slano. Ob sličnih prilikah je to vsaj v Furlaniji običajen posel.

Zvedeli smo, da namerava naša občina prirediti prvo nedeljo v maju, ko pri nas obhajamo tako imenovano »majnico« in imamo sejem, prvo razstavo vin iz vsega Brega. Pobuda je vsekakor hvale vredna, saj bo seznanila širšo javnost z dobrotami domače kapljice. Pri razstavi bodo verjetno sodelovali tudi kmetijske ustanove in bodo gotovo razpisane primerne nagrade.

Kakor smo svoj čas poročali, je občina bila parcelirala precejšnjo zemljišče pri Domju ter prodajala po primernih cenah domačinom, da si zgrade svojo hišo. Na razpolago je bilo skupno 24 parcel, od katerih jih je zdaj še prostih 7 ali 8. Prav bi bilo, da bi se tudi te oddale domačinom, ki naj pa čimprej zanje zaprosijo na županstvu.

NOVA LADJA

V nedeljo so v tržaški ladjedelnici »Sv. Marka« splovili 32.200-tonsko petrolejsko ladjo na turbinski pogon »Adriano Augusto«, ki so jo zgradili po naročilu neke pomorske družbe s Sicilije. Slovesnosti je prisostvoval tudi predsednik senata g. Merzagora, ki je bil na zasebnem obisku v našem mestu.

OBMEJNI PROMET

Pretekli mesec je z rednimi prometnimi sredstvi prišlo na naše ozemlje, oziroma odšlo v jugoslovanski obmejni pas 38.222 oseb. V tem številu pa niso vključene osebe, ki so potovale z lastnimi vozili.

ZA ZIMSKO POMOČ

Do 31. marca so Tržačani darovali v sklad za zimsko pomoč 13 milijonov 301.183 lir.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI MESTNI SVET

K poročilu o seji občinskega sveta v preteklem tednu moramo zaradi objektivnosti dodati, da je na njej govoril tudi socialist Pizzul, ki je med drugim poudaril, da je na vzhodni meji potrebna politika, ki je koristna ugledu države. Ta naj ustvari tako vzdušje, da se bodo tudi prebivalci drugega jezika čutili enakopravne državljane. Na račun mislovev in monarhistov, ki v svojih raztegnjenih govorih vedno ponavljajo, da pomeni ustanovitev dežele »skok v temo«, je ugotovil, da je bil zanje »skok v temo« tudi ustanovitev republike.

Tudi v sredo preteklega tedna so svetovalci razpravljali le o deželni avtonomiji. Prvi je nastopil socialni demokrat profesor Zuccalli. Njegov predlog, da naj bi politične skupine sklenile o tem vprašanju tak sporazum, ki bi ga lahko odobrila ogromna večina svetovalcev, mora odobravati vsak trezen človek. Enotnost je zaradi višjih koristi našega mesta in pokrajine res potrebna, kajti le širok sporazum bi mestni upravi omogočil, da lahko učinkovito brani svoje zahteve pri osrednji vladi in v parlamentu.

Za njim je govoril komunistični svetovalec Battello. V svojem stvarnem in miselnem zrelem govoru je obračunal v glavnem z desničarsko opozicijo, ki trdi, da predstavlja ustanovitev avtonomnih dežel veliko nevarnost za enotnost države. Po govornikovem prepričanju pa more nova ureditev enotnost države samo utrditi. Kdor nasprotno trdi, zavestno laže ali pa ne pozna današnje politično-sociološke stvarnosti. Saj ustanovitev dežel v Italiji zagovarjajo ravno stranke, ki raztezajo svoje delovanje na vso državo in ne le na posamezne dežele. Zato je strašenje z ogroženim državnim in narodnim edinstvom le prazno govoričenje! Govornik je dejal, da bi bila koristna širša razprava med predstavniki vseh pokrajin in občin in da bi bilo morda umestno tudi ljudsko glasovanje, čeprav je ustanovitev nove dežele neizogibna, ker jo že ustava sama predvideva. Ob koncu je še omenil, da je komunistična stranka pred dvema tednoma predložila parlamentu osnutek posebnega statuta za deželo Furlanijo-Julijsko krajino.

Primer Zapadne Nemčije

Za Battellom je nastopil krščanski demokrat Corsi. V svojem govoru je najprej ugotovil, da je uvedba deželnih avtonomij nujna zaradi posebnega položaja nekaterih pokrajin. Avtonomija nikakor ne rahlja moči države, saj gre za delokrog, ki ga država prenese le zato na dežele, ker jih ne more sama uspešno upravljati. Da je to moderna državna ureditev, dokazuje na priliko Zapadna Nemčija, ki ima tudi svoje dežele (Laender). Govornik je tudi omenil važno zgodovinsko dejstvo, da so bile leta 1922 vse stranke v Gorici, tudi desničarske, za ohranitev in izpolnitev krajeve avtonomije, ki jo je pa na žalost odstranil fašizem.

Nato je dr. Corsi navedel zanimiv statistični podatek, iz katerega izhaja da razpolagajo vse tri pokrajine (Videm, Gorica, Trst) s 33 milijardami davčnih dohodkov. Od teh odpade na Goriško okrog 7 odstotkov. Opozoril je tudi občinski svet, naj se

zaveda, da je prosta cona, od katere ima Gorica 200 milijonov letnih dohodkov, le začasen ukrep, ki pa ga je treba trajno rešiti v okviru nove dežele.

Zadnji je govoril monarhist dr. Pedroni, ki je v kilometrskem govoru zopet dokazoval, da je spričo začasne rešitve tržaškega vprašanja nova dežela pravno sploh neizvedljiva. Njegova jeza ga je prignala do tega, da je začel dobesedno rjoveti nad komunisti in Slovenci, češ da si želijo deželno avtonomijo zato, da bi se zrahljale vezi z Rimom, ter jim očital izdajstvo v letih 1945-47, ko so hoteli odcepiti Julijsko krajino in Furlanijo od Italije.

Poviški davkov

Pretekli petek in v ponedeljek so se pa občinski možje bavili v glavnem le z vprašanjem dodatnih doklad na zemljiški davek in trošarino. Občina bi jih morala določiti po najvišji lestvici, da bi lahko krila primanjkljaj za leto 1957.

O tej zadevi so govorili predstavniki vseh političnih strank ter so vsi nove poviške odklanjali. Gre pač za izredno nepriljubljen ukrep, ki ga pa odgovorna uprava mora sprejeti, če noče občinskega gospodarstva izpodkopati. Zato je povsem naravno, da so ga sicer odklonile vse politične stranke razen krščansko-demokratske, ki edina nosi neposredno odgovornost za upravo goriške občine. Proti predlogu so glasovali misovci, monarhist, liberalci, saragatovci, komunisti, socialist in Slovenca Bratuž ter dr. Sfiligoj (15 po številu); za predlog je glasovalo 18 krščanskih demokratov. Njihov tovariš Moise se je pa glasovanja vzdržal, ker upravni odbor ni upošteval njegovega predloga, naj se povišanje trošarinske doklade omeji na predmete, ki ne zadenejo v živo potrebe revnejših slojev; za predlog dr. Pedronija, ki je zahteval črtanje vseh nepotrebnih proračunskih izdatkov, je glasovalo šest svetovalcev; za predlog svetovalca Battella, ki je zahteval, da se vloži rekurz proti ukazu, naj se povišajo davki, so glasovali štirje svetovalci.

Čudimo se upravnemu odboru, da ni sprejel predloga svetovalca Moiseja.

TRŽIČ

V predzadnji številki smo izrazili upanje, da se bo spor med 400 električnimi varilci, ki so začeli stavkati dne 4. marca, in vodstvom ladjedelnice, v kratkem ugodno rešil. Naše upanje se pa žal ni uresničilo. Električni varilci še vedno stavkajo in zaradi tega je bilo začasno odpuščenih nadaljnjih 1500 delavcev, ki ne dobivajo nobene plače; med njimi je tudi mnogo delavcev z našega Krasa. Gre torej za najtežjo sindikalno zadevo, odkar ladjedelnice obstajajo. Položaj je resen ne le za delavstvo, marveč za vse prebivalstvo in gospodarstvo pokrajine.

Tržaški električni varilci zahtevajo, da se njihove plače izravnajo s plačami tržaških. Ti so jih po hudi borbi dosegli pred nekaj meseci. Naši varilci pravijo, da je njihovo delo združeno z istim naporom in isto nevarnostjo za zdravje kot tisto tržaških tovarišev. Uprava ladjedelnice pa te zahteve noče sprejeti. Vodstvo je bilo sicer pripravljeno

zvišati varilcem plače, in sicer za 6 lir na uro, delavci pa zahtevajo 16 in pol lire. Zaradi tega so se pogajanja prekinila. Dne 4. marca so varilci stavkali le dve uri. Pozneje so sklenili nadaljevati stavko na nedoločen čas. S sindikalnimi vodstvi pa uprava sploh ni hotela nadaljevati pogajanj, dokler stavka traja in je celo umaknila ponudbo o neznatnem povišku 6 lir. Vsa posredovanja prefektore in tržaške občinske uprave pa tudi pozivi pokrajinske uprave in protesti raznih furlanskih občin niso do danes prepričali trmaste uprave ladjedelnice. V preteklem tednu so se zastopniki raznih političnih strank zglasili pri goriškem prefektu. V nedeljo so zastopniki vseh treh sindikatov odpotovali v Rim, da posredujejo pri svojih osrednjih vodstvih.

Novi list je že nekajkrat v dopisih iz Tržiča, Podgore in Rajblja poudaril, da voditelji velike italijanske industrije večkrat ne znajo pravično in pošteno urejevati odnosov med delom in kapitalom, s čimer se tako zelo odlikujejo ameriški industrije. To stališče je treba ponovno poudariti zlasti ob sporu v Tržiču, ki traja že šest mesecev: saj gre za podjetje, ki ga je treba smatrati skoraj za državno. Obenem gre za stvar delavstva, ki je očitno pravična. Saj drugače ne bi CISL, UIL in CGIL in skoraj vsa javnost stali tako složno za prizadetim delavstvom.

IZ STANDREŽA

V soboto zvečer se je naš domačin 21-letni Brajnik Peter precej hudo ponesrečil, ko je treščil z lambreto na Korzu Italia v tovarnik Antona Iacumina iz Gorice.

Mladenica so takoj odpeljali v bolnico, kjer mu je službujoči zdravnik ugotovil pretres možganov in druge poškodbe. Vsi Standrežci želimo, da bi v kratkem in popolnoma okrevale.

V Novem listu smo že poročali, da bo goriški kmetijski konzorcij otvoril podružnico na Piloščah. Potrebni prostori so že pripravljeni in tudi napis so že postavili. Sodimo pa, da bi bilo prav, da bi se konzorcij zavedal, da mora biti napis v čisto slovenskem naselju vsaj dvojezičen. Sedaj pa stoji le italijanski. Upamo in pričakujemo, da bo današnji napis konzorcij odstranil ter ga nadomestil z dvojezičnim. To zahteva že preprosti čut za pravilno sožitje med sodeželanici dveh narodnosti, ki naj se medsebojno spoštujejo.

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo, 24. marca, je bil na slovenski strokovni šoli drugi roditeljski sestanek, ki ga je vodil g. ravnatelj dr. Nemec. O potrebi živega stika je izpregovoril nekaj misli profesor Humbert Močnik.

31. marca pa je bil roditeljski sestanek na nižji srednji šoli, ki ga je vodil dr. Josip Bitežnik. Govornik je razvil nekaj vzgojnih misli o neresnosti raznežene vzgoje, ki povzroči v dijaku lahko prav toliko škode, kot jo je zlasti v starejših dobah delala pregroba in premalo človeška vzgoja. Obenem skrajnosti se mora pravilna vzgoja, ki sloni na pametni ljubezni do gojenca, otrestiti. Dr. Premrl je staršem pojasnil, kako in zakaj pride pogostoma do večjih razlik med pismenim in ustnim redom. Dijaki ne delajo domačih vaj samostojno, marveč vedno bolj skupno.

Udeležba staršev je bila na obeh sestankih zares odlična.

OBVESTILO BEGUNCEM

V sredo, 17. aprila, se bo ob 8.30 delil živež za begunce, in sicer od abecedne črke A do L vključno. Ostali bodo prejeli živež v četrtek, 8. aprila, ob 14.30. Vsi naj se oglasijo naravnost v skladišču v ulici S. Gabriele.

Marijan Komjanc

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ČEDADA

Pred nekaj dnevi je v Čedadu nenadoma umrla 57-letna učiteljica Roza Trinka, nečakinja pokojnega voditelja in največjega pesnika Beneških Slovencev msgr. Ivana Trinka. Veličasten pogreb, ki se ga je udeležilo mnogo ljudi iz nadiških dolin, zlasti iz Čepitšča, kjer je pokojnica učiteljevala precej let, je pokazal, kako je bila pokojnica priljubljena in kako jo je naše ljudstvo spoštovalo. Naj bo plemeniti pokojnici dobri Stvarnik bogati plačnik. Sorodnikom izreka mo iskreno in globoko sožalje.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Sitar Ljudmila iz Azle je zelo nadarjena dijakinja našega učiteljskega. Letos bo postala učiteljica. Lani je bila odlikovana in so ji kot nagrado ponudili brezplačno vožnjo na Francosko, kjer živi njen oče Peter. Tej srečni ponudbi pa se je morala odreči, ker ni mogla priložiti prošnji za brezplačno vožnjo niti krstnega niti rojstnega lista. Nesrečno dekle ni namreč doslej bilo nikjer vpisano med živimi in zato ji ni nobena občina mogla izdati za vožnjo potrebnega dokumenta. Doslej se je reva že veliko trudila tudi po diplomatski poti, da bi prišla do rojstnega lista.

Kako to? Njen stari oče Andrej Sitar se je poročil že leta 1882 v vasi Kamenka v Ukrajini, njegov sin Peter, Ljudmilin oče, je tudi poročil tamkajšnjo domačinko Ksenjo Belikovo. Prav v tistem času se je dekle rodilo, so pa starši dobili ukaz, da mora družina zapustiti Ukrajino. Ker so vsi bili hudo zaskrbljeni, niso utegnili vpisati novorojenke na ondotnem županstvu. Morali so se takoj vrniti v domovino.

Z raznimi prošnjami, poizvedbami in uradnimi diplomatskimi posredovanji rimske vlade pri sovjetskih oblastvih se je po 20 letih vztrajnemu dekletu vendar posrečilo, da jo bodo priznali za živo. Zvedeli smo, da je videmsko sodišče končno izdalo odlok, s katerim je pooblastilo šempetrsko županstvo, da uradno vpiše med žive gospodično Ljudmilo Sitar, rojeno v Kamenki dne 10. novembra 1937.

Ker so o tem primeru po italijanskih in tudi inozemskih časopisih mnogo pisali, dobiva zdaj Ljudmila iz vseh krajev pisma, razna vprašanja pa tudi ženitbene ponudbe. Kakor večkrat v življenju se bo tudi v tem primeru dolga trnjeva pot verjetno spreminila v rožnato. Gospodični Ljudmili vsi rojaki želimo, da ji dobri Stvarnik nakloni vsaj odselek mnogo sreče, saj je v svoji mladosti marsikaj bridkega doživela.

Videmski pokrajinski urad priredi pri nas enomesečni izobraževalni kmetijski tečaj. Mlade kmetovalce bodo poučevali o sodobnem obdelovanju zemlje ter negovanju živine.

Do zdaj se je vpisalo 40 mladeničev. Prav bi bilo, da se jih prikladi še več, saj se jim le redko nudi tako lepa prilika, da si pridobijo potrebnega strokovnega znanja, s pomočjo katerega bodo lahko izboljšali doslej žal zanemarjeno gospodarstvo.

IZ GORJANOV

Dne 5. maja bodo v naši občini upravne volitve. Gorjani so jezikovno mešana občina. Slovenci je v njej 30 odstotkov, ki žive zlasti v Bregu, Fratičih, Podkrasu, Ovšju in Filipanu. Slovenski občinarji miso do 5. aprila vložiti svoje kandidatne liste, ker sploh

ne marajo ostati vključeni v to občino, in se trudijo, da bi se pridružili občini Brdo ali Centi.

Kakor povsod v Beneški Sloveniji je tudi občina Gorjani skoro na pol izpraznjena, saj si mora od 1.450 vpisanih volivcev kar 650 služiti težak vsakdanji kruh v tujem svetu.

IZ REZIJE

Čitateljem Novega lista je znano, da so v Ravenci že zgradili poslopje za strokovno šolo. Ker manjka še vsa notranja oprema, se pouk še ni mogel začeti. Domači župnik, ki se na vse načine trudi, da bi zbral potrebna sredstva, je končno vendar uspel, da je pri domačinih zbral pol milijona lir za nabavo najpotrebnejše opreme. Domačini so že pri zgradnji poslopja mnogo pomagali in žrtvovali. V novi strokovni šoli bodo pripravljali učence za razne poklice. Učna doba bo trajala tri leta. Ako pojde vse po sreči, kot predvidevajo, bodo s poukom pričeli že to jesen.

TRBIŽ

Pred kratkim je videmski nadškof msgr. Zaffonato opravil svojo prvo pastirsko vizitacijo v Trbiški dekaniji. Od vseh strani, kjer bivajo naši ljudje, slišimo mnogo pritožb zoper novega škofa. Govori se celo, da le s težavo pripušča k birmi tiste otroke, ki ne znajo veronauka v italijanski. Upajmo, da to ni res. Ko bomo stvar natančneje preiskali, bomo o njej obširneje spregovorili.

Medtem smo zvedeli, da imajo v Ukvali kot pripravo za velikonočne praznike neko versko pobožnost v italijanski. V cerkvi seveda ni nobenega Italijana in še tistih nekaj žensk, ki italijansko ne razumejo, bo polagoma zapustilo cerkev.

Ko se bo škofov obisk zaključil, bomo morali nujno zavzeti stališče do položaja, ki je nastal pod njegovim pastiranjem.

Prejeto 100 leti

11

R.B.

Nova iskra

Ko je prenehalo društveno delovanje, so nekateri rodoljubi razpihali novo iskro slovenstva. Začeli so misliti na književno založbo, ki bi izdajala poljudno in poučno čtivo. Prvo zaslug pri tej kulturni in knjižni obnovi ima škof Anton Martin Slomšek. Že leta 1845 je vložil na ljubljanski guberniji prošnjo za protidruštva, ki ima namen izdajati dobre ljudske knjige v slovenskem jeziku. Take knjige da bi blažilo in vzgojno vplivale na ljudstvo in bi jih tudi šolarji s pridom brali. Vlada je prošnjo odbila in dejala, naj dajo šolarjem v roke raje nemške knjige.

Kljub nasprotovanju pa misel ni zastala. Slomšek, ki je medtem postal škof, je pridobil novih delavcev. Čez šest let je skupaj z Einspielerjem in Janežičem v Celovcu ustanovil društvo za izdajanje splošno koristnih knjig. Brž naslednje leto 1852 je ta prva slovenska književna matica pod imenom »Društvo sv. Mohorja« imela že 785 udov, katerim je razposlala okrog 4000 knjig.

Od tega leta dalje se je Mohorjeva knjiga tako udomačila v sleherni slovenski družini kot pri malo katerem narodu. Kakor naša

društva tako so tudi mnoge naše književne založbe nastale pred sto leti.

V začetku se društvo ni moglo prav razviti. Vpisnina (en goldinar) in članarina (tri goldinarji) sta bili za tiste čase zelo visoki. Pa tudi vsebinsko knjige marsikoga niso zadovoljile. Iz teh in drugih vzrokov se je število članov skrčilo leta 1859 na 263. To leto je društvo izdalo tudi samo eno knjigo. Zato je odbor brž naslednje leto preosnoval društvo po vzgledu češke družbe sv. Jana Nepomuka v cerkveno bratovščino z naslovom »Družba sv. Mohorja«. Odslej se je družba mogočno razvijala. Vsako leto je tudi na Primorskem pošiljala na tisoče knjig v vsako slovensko vas. Za narodno probujenje Slovencev je ta že 100 let stara ustanova neizmerno dobrega naredila.

Novi veter

Ko sta Bachov orožnik in paragraf zamerila vsako kulturno in narodno gibanje na Slovenskem, ni nihče slutil, da se bo kolo zgodovine kaj kmalu zatem tako hitro obrnilo. Italijanski borci za svobodo in Napoleon III., ki je že nesrečnega miramarskega nadvojvodo Maksimilijana pognal v smrt, so z vojno zrušili avstrijski absolutizem v Lombardiji.

Že pogodba grofa Cavourja in francoskega cesarja o skupnem oboroženem nastopu proti Avstriji je dala vodilnim opozicijskim politikom avstro-ogrske monarhije poguma, da so dvignili glave. Med Slovenci so nekateri razboritejši možje, med temi dr. Lovro Toman, začeli slutiti, da se obnavlja »pomlad narodova«, kakor leta 1848. V »Novicah« je 1857. napisal oklic, naj se slovesno zbere ves narod za obletnico Vodnikovega rojstva.

Pri tem narodnem slavlju, ko so 2. februarja 1858. odkrili na Vodnikovem domu v Šiški kamnito ploščo, je bil navzoč celo cesarski namestnik grof Hohenwart. Prisotnost državnega oblastnika je že jasno kazala, da se je politični veter menjal. Cesar je žrtvoval Bacha in ga je poslal za poslanika v Rim. Izšel je 1. 1860 tudi cesarski odlok, ki je dovoljeval pomnoženemu državnemu zboru določati o proračunu in se posvetovati o novih zakonih. V oktobru pa je cesar podpisal celo federalistični ustavni načrt Avstrije.

V to dobo spada nadaljevanje prekinjenega društvenega življenja med Slovenci. Namesto prejšnjih »Slavjanskih društev« so se zbudile po vseh večjih krajih »Čitalnice« ali »Bralna društva«, ki so postala za dolgo dobo središča narodnega življenja.

(Dalje prihodnjič)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Na južnem polarnem področju

(Tietje nadaljevanje)

Prve skupine raziskovalcev so že prebile eno zimo na področju južnega tečaja in preživljajo zdaj tam že drugo. Kakšno je življenje v takem oporišču, je razvidno iz nekega članka voditelja britanske odprave dr. V. E. Fuchsa, ki je ob nastopu letošnje južnopolarne pomladi, namreč 11. januarja, s tremi drugimi raziskovalci z letalom obiskal britansko raziskovalno postajo Shackleton ob Wedellovem morju:

»Prileteli smo nad Shackleton v blestem soncu in nad pristajališčem smo že razločili pod snegom obrise barak, pse, ki so besno lajajoč napenjali vrvi, s katerimi so bili privezani, traktor, ki je vozil mnogo radijskih anten in nekaj človeških postav v bližini pristajne proge, ki je bila zaznamovana z zastavicami in z velikimi črkami VRN, ki so po menile radijski signal oporišča.

Ko je letalo pristalo, smo takoj skočili iz njega in pozdravili prezimovnike, ki so nas čakali. Skoro neverjetno se nam je zdelo, da je preteklo že leto dni, odkar smo jim klicali »zbogom« z ladje »The-ron«. S seboj smo pripeljali mnogo vreč s pošto, s pomarančami in jabolki, sveže kuhano hrano, krompir in premo. Ko smo vse iztovorili, smo se napotili proti stanovanjski baraki, kjer smo malicali in si pravili novice, pri čemer so nas neprestano prekinjali tisti, ki so brali pisma.

Pozneje sva si z voditeljem prezimovalne odprave Kennethom Blaiklockom ogledala oporišče. Na južni strani barake je bilo nanoslo snežni zamet, ki pa je preprečil, da sneg ni zametal vseh oken. Na ostalih straneh je bila baraka pokopana v sneg do vrha strehe. Na vsakem koncu hiše so bile izkopa-ne v sneg stopnice, ki pa so jih morali nanovo izkopati po vsakem snežnem viharju. Prihodnjo zimo bo baraka gotovo popolnoma zagrnjena s snegom in napraviti si bodo morali zasilni izhod skozi streho. Toda preteklo zimo je bilo sorazmerno zelo malo snega. Na zloženih zabojih je sicer ležal sneg, a ob straneh ga ni bilo... S strehe so visele ledene sveče. Dokler si odprava ni zgradila barake, je prezimovala v velikanskem zaboju, v katerem je bil spravljen med prevozom traktor, a vsi niso imeli prostora v njem. Nekateri so morali spati v šotorih, ki so jih ogrevali z majhnimi špiritovimi pečkami, preden so zlezli v svoje trdo zamrznjene spal-ne vreče.

53 STOPINJ POD NIČLO

Štiri dni vsak mesec so porabili za kuhanje in pri tem je kuhar poskušal odtajati in posušiti na ognju svojo spalno vrečo. Najnižja temperatura, ki so jo izmerili, je znašala 53 stopinj pod ničlo, cel mesec pa je vladala povprečna temperatura 45 stopinj pod ničlo. Poleg tega pa je pihal še ves čas močan veter in prezimovanje je bilo zaradi tega hujše kot prezimovanje katere koli odprave kdaj prej. A da se človeška narava tudi takemu podnebnju hitro prilagodi, dokazuje dejstvo, da sta Ralph Lenton in Taffy Williams z golimi rokami zabijala žeb-lje v streho barake in to ob mrazu 40 stopinj pod ničlo in pri hudem vetru.

Poleg tega, da je prezimovalna odprava gradila hišo, montirala generatorje in postavljala antene, je hodila tudi na pohode s pasjimi vpregami. Na najdaljši izlet sta se odpravila Blaiklock in Goldsmith, ki sta pripravila 80 km od Shackletona zalogo blaga in se odpravila nato še naprej in prispela daleč v notranjost celine do gorovja, ki smo ga prejšnje leto videli z letala. Pri tem sta morala prekoračiti področje, ki je bilo polno razpok. Ko sta se bližala gorovju, jima je prerezala smer razdijavna rečica raztopljenega snega in leda. Srečno sta jo prebrodila in nabrala v gorovju nekaj kamenja, ki sta ga pripeljala s seboj. Nazaj sta prispela 28. decembra, ko sta prehodila skupno 550 km... V oporišču pa so Stewart, Joffries in Južnoafrikanec La Grange poleg vsega drugega trikrat na dan merili meteorološke razmere in jih skrbno zapisovali. To delo, ki so ga morali opravljati kljub temu, da so bili preobloženi z drugimi opravili, je bilo občudovanja vredno...

Ozemeljska razdelitev južnopolarnega področja še vedno ni dokončana. Cela vrsta držav, n. pr. Anglija, Norveška, Argentina, Čile in druge, zahteva vsaka svoj kos in ga tudi že vrisuje v zemljevide kot svojega. Zato so tudi za »geofizično leto« poslane na področje južnega tečaja tako številne odprave. Toda Združene države ne priznavajo ozemeljskih zahtev teh dežel, a jih tudi same ne postavljajo. Leta 1948 je predlagala ameriška vlada, da bi naj predstavljala vsa antarktična celina kondominij pod nadzor-

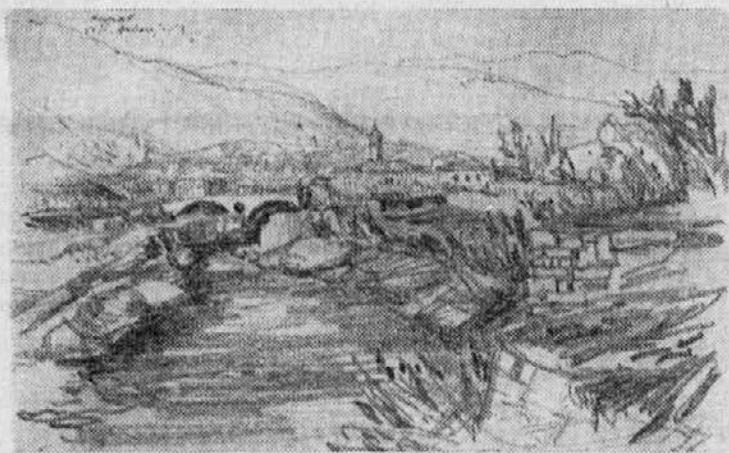
stvom Združenih narodov in za ta načrt se ogreva vedno več držav.

Zanimivo je, da je nedavno italijanski senator Menghi zastavil predsedniku vlade Segniju vprašanje, zakaj se ni tudi Italija s samostojno odpravo udeležila raziskovanja južnega polarnega področja. »Italija je bila vedno med državami, ki so bile vodilne na področju zemeljskih raziskav,« je rekel senator, »in njena odsotnost pri sedanjih odpravah v Antarktiki ji ni v čast. Naši pristojni zavodi bi s primerno državno pomočjo lahko obnovili tradicijo, ki je prispevala k ugledu Italije.«

Konec

RAZSTAVA LEPIH FOTOGRAFIJ

V Gregorčičevi dvorani v ul. Roma 15 je bila do petka 12. aprila prirejena razstava lepih fotografij, za katero je prispevalo svoje posnetke 16 slovenskih fotografov amaterjev iz Trsta, nekaj pa je bilo med njimi tudi poklicnih fotografov. Razstavljali so Leopold Zubalič, Mario Magajna, Ivo Magajna, Egon Blažina, Miran Pavlin, Albin Bubnič, Lojze Bucik, Jakob Renko, Marij Gec, Egon Kraus, Franc Az-man, Darij Ščuka, Milan Svab, Dimitri Biber, Stefan Bratuž in Bojan Pavletič, ki je razstavil več barvnih diapozitivov z motivi iz Glinščice in z Jezerskega. Vsi razstavljalci so prikazali samo planinske in tržaške pokrajinske motive. Razstavo je organiziralo Slovensko planinsko društvo v Trstu, ki je s tem poskrbelo za edino slovensko kulturno prireditev tega tedna v Trstu. Le škoda, da je bila razstava odprta samo v večernih urah.

KULTURNO ZBLIŽEVANJE

V Jugoslavijo so za prihodnje leto povabili na gostovanje turinsko dramsko družino »Il piccolo teatro della città di Torino«. Nastopalo bo po vseh večjih jugoslovanskih mestih. To bo že drugi gledališki obisk iz Italije. Lani je igral »Piccolo teatro di Milano«. Ta skupina pripravlja za oder tudi Cankarjeve drame. Naprosila je že razne pisatelje, da bi prevajali Cankarja v italijanščino. S kolikšnim uspehom, pa nam ni še znano.

RIKO DEBENJAK:
»KANAL OB SOCI«

Iščejo dolarje ali svobodo?

Predstavniki katoliške dobrotelne organizacije »Charitas« na Dunaju je te dni povedal, da je zadnji čas poskušalo napraviti samomor »vsaj« 48 madžarskih beguncev v Avstriji, ker se ne morejo več naseliti v Združenih državah. Novica, da je Amerika zaustavila vseljevanje madžarskih beguncev, je ba-je povzročila pravi preplah po taboriščih v Avstriji. »Mnogo beguncev je izbruhnilo v jok,« je povedal neki drugi avstrijski uradnik. »Poskušali smo jim dopovedati, da bodo lahko šli v Kanado in v druge države, a niso hoteli nič o tem slišati.«

Človek se mora vprašati, zakaj so ti ljudje pravzaprav zbežali iz Madžarske. Ali zato, da bi našli na zahodu svobodo in možnost dostojnega, človeka vrednega življenja, ali samo iz pohlepa po dolarjih? Nedvomno je med skoro 200.000 begunci zelo mnogo poštenih ljudi, ki so se umaknili pred nasiljem, a hočejo ostati domovini zvesti in se, kakor hitro bo osvobodena nasilja, vrniti v rodne kraje. Zato so pripravljeni tudi delati in marsikaj žrtvovati. Takim ljudem pač ni samo do tega, da bi lahko čim prej prišli v Ameriko, deželo največje gnotne blaginje. Zadovoljni so tudi drugje, samo da lahko delajo in si ustvarijo dostojno življenje. Čim bliže domovini lahko ostanejo, tem ljubše jim je.

Je pa precej tudi takih, kot vidimo, (in ti verjetno niso bili med najpogumnejšimi, kadar se je bilo treba bojevati), ki jih je izvabila v tujino samo fata morgana ameriških dolarjev. Ne iščejo niti svobode niti ne čutijo hrepenenja po domovini. Hlepe

Pevsko - baletni nastop

V nedeljo popoldne so goriški meščani in podeželski Slovenci zopet napolnili prosvetno dvorano na Korzu Verdi. Pod vodstvom profesorja Toneta Severja je mladinski zbor gojencev Dijaškega doma v Gorici zares ubrano odpel osem, deloma narodnih, deloma umetnih pesmi. Nekateri so tako odlično izvajali, da moramo k lepemu uspehu iskreno čestitati pevovodji in zboru.

Se večje zanimanje je občinstvo posvetilo baletnim nastopom gojenk in gojencev šole za klasični balet SNG v Trstu. Saj so gojenci te šole pokazali svoje lepe umetniške sposobnosti prvič tudi v Gorici. Dovolj je, če poudarimo, da se je občinstvu še posebno prikupila Majda Batičeva, ki je tako ljubko nastopila v škrlatni viteški obleki, ko je izvajala točko ritmičnega plesa; občinstvo je predvsem navdušila Darija Grobovšek; njenega Laboda ne bo nihče, ki ga je videl, več pozabil. Tudi nastop baletnih plesalcev, zlasti v divje-ognjevitim Turškem plesu, ki sta ga hvalevredno odigrala Možina Cezar in Strain, je občinstvu ugajal. Škoda je, da so nekatere baletne točke, ki so bile v programu, odpadle.

Razgovori o kulturi

V Ljubljani so prejšnji četrtek uvedli v viteški dvorani nekdanjega križiškega samostana »kulturne razgovore«. Literarni sestanek te vrste, kjer naj bi ustvarjalci slovenskega slovstva prišli v neposredni stik z občinstvom, so že delj časa pripravljali. Pred kratkim je ljubljanski radio objavil anketo o sodobni slovenski poeziji, ker so mnenja o njeni vrednosti precej deljena. Pri prvem razgovoru v Križankah je govoril pesnik Pavšič-Bor o partizanski poeziji.

samo po bogastvu. Samo taki so lahko »poskusili samomor« ali »izbruhnili v jok«, ko so slišali, da so se jim vrata do bogastva, o katerem so sanjali (in ki ga seveda ni tako lahko doseči niti v Ameriki), zaloputnila pred nosom. Takšni ljudje so grdi madeži na svetli podobi osvobodilnega boja madžarskega naroda.

VSEM MLADIM IZOBRAZENECM

Krožek mladih izobražencev iz Trsta in Krožek mladih izobražencev iz Gorice prireditelja na Belo nedeljo celodnevni izlet z avtobusom v Goriška Brda. Mladi izobraženci, ki se ga nameravajo udeležiti, naj se prijavijo najkasneje do 25. aprila v Trstu, ul. Commerciala 5/I desno (tel. 28.770) ali pa v Gorici na Travniku 18/II, kjer dobe vsak delavnik od 9. do 12. ure vsa potrebna pojasnila. Udeleženci z dežele se lahko prijavijo po poštni dopisnici.

KROŽEK MLADIH IZOBRAZENECV, TRST
vabi na sestanek, ki bo v petek, dne 12. aprila ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciala 5/I. Na sporedu je predavanje dr. E. Besednjaka: NARODNI SVET IZRAZ SLOV. OBCESTVA
Vstop z vablom!

GOSPODARSTVO

15. APRIL JE TUKAJ!

Do 15. aprila smeš po zakonu držati koruzno slamo. Po tem dnevu ne sme biti več o njej ne duha ne sluha, in sicer zato, ker je slama glavno zatočišče prezimujočega koruznega črva, ki vsako leto povzroči toliko škode koruznemu pridelku. Zakon je precej strog, kar je tudi pravilno. Zakaj naj bi namreč dovoljevali, da bi zaradi nemarnosti posameznikov trpela škoda skupnost? Da se izogneš strogosti zakona in zaradi svoje gospodarske koristi, ti svetujemo, da se držiš predpisov in takoj uničiš vso koruzno slamo.

Zakon sicer tega ne predvideva, toda uvidevnost vseh pridelovalcev koruze zahteva, da uničimo tudi vse koruzne šore na njivah, ker škodljivci tudi v teh prezimujejo. Štorov pa ne uničimo tako, da jih podgrebemo v zemljo, temveč da jih čim globlje posečemo pri koreninah, jih zberemo in sežemo.

BOŠ SEJAL KORUZO?

Za setev koruze ni nobene sile. Prav lahko počakamo vsaj do velike noči, četudi je leto bolj pozna. Zemljišče pa mora biti v glavnem pripravljeno mnogo prej. Predvsem morajo biti njive dovolj zgodaj in čim globlje preorane. Zemljo pognojimo s hlevskim gnojem, in sicer z velikimi količinami. Rekordne pridelke koruze pridelajo le tam, kjer z gnojili ne varčujejo: tekmovalci v pokrajini Treviso pognojijo vsak ha s 400 do 500 q dobrega hlevskega gnoja, tik pred setvijo pa še z znatnimi količinami umetnih gnojil.

Katero sorto boš sejal? Največje pridelke dajo križane-hibridne sorte, ki pa jih ne smeš sejati, če jih ne moreš izdatno pognojiti. Če boš sejal hibridno sorto, si izberi tisto, ki je bila v tvoji bližini že preizkušena. Poskuse z drugimi sortami naj delajo državna preizkuševališča. S tem pa ni rečeno, da ne smeš sam določiti male parcele za poskuse. Pri setvi pazi tudi, da bo koruza pravilno gosta, da bo prišlo na kvadratni meter odgovarjajoče število stebel, ki ne sme biti ne previsoko in ne prenizko, če hočeš doseči čim večji pridelek. Ko kupuješ seme, vprašaj, katera gostota je najbolj primerna za določeno sorto.

ŠKODA ZARADI LANSKE ZIME

Lanska zima je povzročila italijanskemu kmetijstvu okoli 150 milijard lir škode. Največ so trpele pokrajine srednje in južne Italije ter otolki. Oškodovana so bila predvsem drevesa, zlasti pa oljke, ki so pretrpele približno polovico navedene škode. Na Siciliji je mnogo trpelo tudi južno sadje, in sicer limone in oranže.

SVILOPREJKE V LANSKEM LETU

Lansko leto je znašal pridelek svilodov ali zapredkov nekaj nad 8,5 milijona kg. Štiri petine teh so dale domače italijanske pasme, 1/5 pa japonske. Letos bodo japonske predstavljale večji odstotek, ker dajo obilnejši pridelek in boljše blago, ki doseže tudi višjo ceno. Nad 3/4 vsega pridelka svilodov so dosegli v pokrajinah Treviso in Videm, v vseh ostalih pa komaj eno četrtino.

Kmetovalcem, ki imajo primerne prostore in tudi dovolj murvinega listja, svetuje-

mo da se ne odpovedo tej gospodarski panogi, ki nudi še vedno prav lep dohodek.

TRGOVSKO CVETLIČARSTVO

daje Italiji (leto 1955/56) nad 25 milijard dohodka. Levji del te vsote dobi Ligurija, in sicer nad 22 milijard. S cveticami zasajena površina zavzema nekaj nad 6.000 ha in se vsako leto bolj širi. Največ (vedno več in v škodo drugih cvetlic) gojijo nageljnov, v manjši meri vrtnice.

POKRIVANJE ZEMLJE V VRTNARSTVU

V Ameriki — ZDA se vedno bolj uveljavlja navada, da vrtnarji pokrivajo zemljo s polami iz plastike. Pole so široke 1,20 m in z njimi pokrijejo zemljišče tako, da pustijo prosto mesto samo za steblo zelenjadi in za ozek prehod. Pri paradižnikih so ugotovili, da je pridelek skoraj dvakrat večji, če je bilo zemljišče pokrito. To delo stane skoraj 30 lir na m², a pravijo, da prav toliko prihraniš pri zalivanju in uničevanju plevela. Plastične pole trajajo 3 leta.

ZAKAJ JE GNOJNICA TAKO KORISTNA?

Vsi živinorejci vedo, da je gnojnica mnogo vredna, pa naj jo uporabljajo za zalivanje travnikov, povrtnine, njivskih kultur ali za zamažanje hlevskega gnoja ali mešanca (komposta). Redki pa so, ki vedo, zakaj je gnojnica toliko vredna.

Navadno se sliši, da je gnojnica prvovrstno in hitro delujoče gnojilo, zaradi tega, ker vsebuje dušik, fosfor in kalij v taki obliki, kot je rastlinskim koreninam najlažje dostopna za vsrkavanje. Ta lastnost gnojnice pa predstavlja samo eno stran njene koristnosti. Drugo, mnogo bolj učinkovito stran so pa ugotovili šele nedavno, ko je znanstvo

odkrilo in začelo pravilno vrednotiti hormone. V gnojnici se pa nahajajo hormoni živalskega in rastlinskega izvora.

Kaj so hormoni, od kod izvirajo in zakaj tako ugodno vplivajo na rastlinsko rast? To vprašanje si bo gotovo stavil vsak misleči kmetovalec.

V seču vsakega živega bitja se nahajajo poleg rudninskih snovi mnoge druge in med temi tudi hormoni, ki vplivajo na rastlinsko rast. Posebno učinkoviti hormoni se nahajajo v seču breglih živali; zato pospeši v večji meri kot ona nebreglih.

Poleg hormonov živalskega izvora, to je takih, ki jih je žival napravila v svojem telesu, poznamo hormone rastlinskega izvora, ki jih je žival zaužila s krmo. Ti so šli nespremenjeni skozi živalska prebavila in se s sečom vračajo k zemlji, od koder izvirajo.

Zakaj izloča breja žival posebno učinkovite hormone? To je živali prirojeno. Ko namreč v svoji notranjosti gradi novo bitje, si mora zagotoviti potrebno količino krme ravno tako za lastno kot za mladičevo prehrano, to je ono količino mleka, ki bo zadostovala za vzrejo mladiča, ko bo prišel na svet.

Gnojnica torej ni samo toliko vredna, kolikor vsebuje dušika, fosforja, kalija in drugih rudnin, temveč mnogo več; zato je nujno potrebno in gospodarsko pametno, da z gnojnico pravilno gospodarimo. Pri tem moramo računati z dejstvom, da se hormoni — tako živalskega kot rastlinskega izvora — tem bolj izgubljajo, čim bolj stara je gnojnica. Idealno bi bilo, da bi gnojnica ali seč še sveža prišla rastlinam v korist. To je pa mogoče le na paši, kjer živa živa na prostem. Tako je bilo v starih časih, ko je človek še ni zapiral živine v hleve. Danes so razmere drugačne in edino, kar lahko storimo, je to, da gnojiščno jamo čim pogosteje izpraznimo in gnojnico, sorazmerno razredčeno z vodo, razpeljemo po travnikih ali k drugim kmetijskim kulturam.

Športni pregled

OBISK JUGOSLOVANSKIH KOŠARKARJEV NA KITAJSKEM

Prejšnje dni sta se jugoslovanski košarkarski reprezentanci vrnili z enomesečnega gostovanja po Kitajski. Ta obisk je za Jugoslovane res nenavaden dogodek. Poleg gostoljubja je na Jugoslovane napravila najboljši vtis neverjetna razširjenost košarke v tej vzhodni deželi. Ta športna panoga je za domačine pravi ljudski šport in Kitajci sodijo med najboljše košarkarje na svetu. Ker se Kitajska neredno udeležuje raznih prvenstev in tekmovalj, jo marsikateri napačno ocenjujejo. Njeno osnovno orožje so izredna hitrost, prirojena borbenost, velika vztrajnost, točno metanje v kovš in posebna tehnika, ki se povsem razlikuje od evropske. Jugoslovani so zapustili dober vtis, saj niso več let tako borbeno nastopili. Vsi so odlično igrali in med moškimi je bil nedvomno najboljši Kristančič. Med ženskami pa se je najboljše izkazala Zakovičeva. Ze zdavnaj niso Jugoslovani imeli tako zadovoljivega uspeha. Ženska ekipa je 4-krat zmagala v igrah z reprezentancami Vuhana (67:45), Kantona (54:44), Kijanga (52:39) in Tienčina (56:40); ter 4-krat zmagala z reprezentancami Kitajske (35:80), ljudske armije (62:72), Pekinga (55:71) in Sangaja (41:60). Moško moštvo je petkrat zmagalo (z Vuhanom 71:61, Kantonom 85:55, reprezentanco javne varnosti 72:51, Tienčinom 57:50 in Mugdenom 65:54) in štirikrat zmagalo (z reprezentanco Kitajske 62:73, ljudske armije 49:79, Pekinom 51:63 ter končno s Sangajem 62:75). Jugoslovani so v začetku bili trikrat zaporedoma poraženi, toda pri tem je treba upoštevati dolgo vožnjo, poseben način igranja gostiteljev ter dejstvo, da so se takoj ob prihodu pomerili z najboljšimi nasprotniki.

Gostovanje bo gotovo koristilo tako košarkaricam, ki se bodo srečale z državnimi reprezentancami ČSR, Madžarske, Poljske, Bolgarije in Francije za pokal Jugoslavije, kot košarkarjem, ki se vestno pripravljajo za bližnje evropsko prvenstvo, ki bo junija meseca v Sofiji.

SPORT PO SVETU

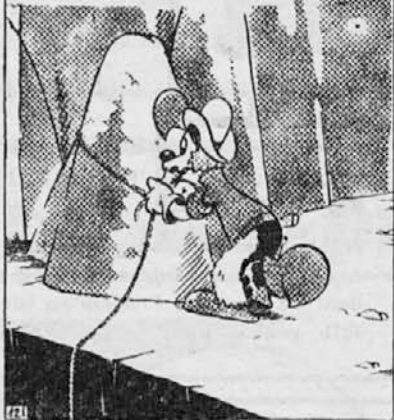
Nogomet — Prejšnji teden so se zaključile tekme za južnoameriško prvenstvo. Prvak je postala enajstletna Argentina, čeprav je zadnjo tekmo tesno izgubila. Na drugo mesto so se skupno uvrstile Brazilija, Urugvaj ter Peru. Končale so se tudi tekme prvega dela vojaškega svetovnega prvenstva. V posameznih skupinah so se na prvo mesto uvrstile Italija, Grčija, Francija in Belgija. Te reprezentance se bodo pomerile med seboj, zmagovalca pa se bosta srečala s predstavništvom Argentine in Brazilije. Poleg tekem za državni pokal se redno vrstijo tudi srečanja za jugoslovansko prvenstvo. V XIX. kolu sta se pomerili v Novem Sadu enajstletni Crvene zvezde in Vojvodine, ki sta nedvomno najboljši ekipi v Jugoslaviji. Igra je bila zelo razburljiva in so tesno (2:1) zmagali gostje, ki so tako za tri točke povečali razliko na lestvici pred Vojvodino in za sedem pred Hajdukom. Crvena zvezda je prejšnji teden zaigrala s Fiorentino prvo tekmo za pokal prvakov. Potem ko sta se poškodovala Toplak in Rudinski, so si Italijani tik pred koncem tekme zagotovili zmago. Gol je dosegel Prini. Na sporedu sta bili tudi tekmi med Anglijo in Škotsko ter med Nemčijo in Nizozemsko. Zmagali sta Anglija in Nemčija, in sicer z 2:1.

Kolesarstvo — Alfred De Bruyne je ponovno zmagal, in sicer na dirki Paris-Roubaix. Mladi Belgijec je nabral kar 57 od 60 možnih točk in bo tako verjetno drugič zaporedoma osvojil pokal Desgrange-Colombo. Vztrajni kolesar je letos v petih dirkah trikrat zmagal in se dvakrat uvrstil na drugo mesto, kar pa je res odličen uspeh.

11

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eN
a
d
i
v
j
e
m
z
a
p
a
d
u

RAZBOJNIK JE PRISPEL DRVI.
RAZJAHAL JE VRANCA IN PRIVEZAL
DOLGO VRV K SKALI...

...NATO SE JE SPUSTIL PO NJEJ
V GLOBINO PREPADA.

GLEJ, GLEJ, MOJ PRIJATELJ JE
ZE TU! NO, PRAV, MI GA VSAJ NE
BO TREBA ISKATI PO GORAH
HI HI HI!

ČE ZDAJ PREREŽEM VRV, BO ZVITO
REPEC MAŠČEVAN! NE! NA VISLI-
ČE BO ŠEL, ROPAR, TO BO PRAVA
KAZEN ZANJ!

POSLUŠAJ, LAKOTNIK!
ZLATO TI NE UIDE, POJDI
V MESTO IN OPOZORI
TRDONJO NA NEVAR-
NOST, ČE SE NI DRE-
POZNO.

ČAKAJ, BRATEC,
TAKOZ BOM
ŠEL! UH, KOMAJ
ODKRIZEM ZLATO
ŠILO, PA ME JE
PODIŠ OD NJE!

PAZI!

VRV!

NEKDO SE SPUŠČA
PO NJEJ. SKRIVA SE.
ČRNI KAVBOJ JE!
PO SVOJE OROŽJE
IN OPREMO
PRIHAJA!

ČRNI KAVBOJ?
IN ZATO SE JAVO
TRESEŠ? ČUJ,
ZVITOREPEC,
UJEMIVA GA
ŽIVEGA!

JAZ BI RAJE
BEŽAL! ZDAJ
NAJU ŠE NE
VIDI, KER JE TU
DOLJ PODOL-
NA TEMA!

NIČ NE BOŠ
BEŽAL!
LEZI IN SE
DELAJ
MRIVEGA!

KO JE PRISPEL ČRNI KAVBOJ NA
DNO, JE NAŠEL NA PRODU
LEZEČEGA ZVITOREPCA...

AHA, TU JE!
ČUDNO, DA SE NI BOLJ
RAZTREŠIL KO JE
TAKO GLOBOKO
PADEL...

HOHOHO, SI VIDEL? NO, ZDAJ GA IMAŠ!
SPLEZAJ PO VRVI IN GA POTEJNI VEN.
POTEM GA PA ODPELZI V MESTO, ČE
HOČEŠ. MENE PA PUŠTI PRI MOJI
ZLATI ŽILI!

KRIŽPOTA ljubezni

s

Poznali sta se že od mladih nog. Preko Delice, ki se je poznala z igalskimi krogi, je tudi Ina prišla v stik z ravnateljem mestnega gledališča. Delica je tudi prva spoznala talent prijateljice in jo je nagovorila, da je spisala prvo dramo. Bila je celo za pričo pri poroki, ko je Ina vsa srečna stala ob Rudijski strani pred oltarjem.

Delica je tudi razumela njega, ki se je ves predal umetnosti. Seveda ni odobraval njegovega zadržanja; že dolgo časa se je bal, kar je hotela zdaj prepričati, ker je vedela in čutila, da je prava sreča Ine le ob Rudijski strani.

Vsekakor tako, kot je šlo doslej, ne sme več dalje. Rudi bi moral vedeti, ko je pripeljal domov tako lepo, mlado ženo, da ima do nje tudi določene dolžnosti. Če je šla sedaj s pismom Ine k Rudi, ni hotela ničesar izdajati, marveč le obema pomagati.

Našla je Rudijski v ateljeju. Še nikdar ga ni pri obiskih prijateljice našla v stanovanju. Vendar je zapazila, da v štirinajstih dneh, odkar ni Ine doma, njegovo delo ni prav nič napredovalo.

»Hočeva raje stopiti v vilo?« je vprašal Rudi nervozno, ko se je Delica pazljivo ozirala po ateljeju.

»Kakor hočete, Rudi. Sicer pa Vas ne mislim dolgo zadrževati pri delu.«

Brezbržno je zamahnil z roko, kar je Delici mnogo pomenilo. Saj besed res ni bilo več dosti treba.

Ko sta molče šla skozi park proti vili, je Rudi ošinil obiskovalko po strani s pogledom. Gotovo ni prišla samo na brezpomemben obisk, marveč iz kakšnega določenega vzroka. Ko sta se usedla v sprejemnico, jo je Rudi naravnost vprašal: »Gotovo, Delica, ste mi hoteli nekaj povedati, kaj ne? Zato ste pač prišli.«

»Seveda, zato«, je suho odgovorila.

»In za kaj gre? Mi hočete že končno pojasniti in ne po ženski navadi nategovati.«

»Saj se tudi Vi nekam čudno obnašate«, je pomenljivo dodala. Preslišal je njen prizvok in rekel: »Gotovo imate kakšne vesti od Ine.«

»Da.«

»Kaj se je torej zgodilo? Je obolela ali ji kaj drugega manjka? Odkar se je odpeljala, mi je poslala samo eno razglednico.«

Mož je postal bled. Vstal je in z dolgimi koraki nekajkrat premeril sobo. Vzel je cigareto, jo prižgal in slastno potegnil. Potem pa jo je zmečkal v pepelniku in je stopil k Delici.

TEDENSKI KOLEDARČEK

14. aprila, nedelja: Cvetna nedelja
 15. aprila, ponedeljek, Anastazija
 16. aprila, torek: Benedikt L.
 17. aprila, sredo: Rudolf
 18. aprila, četrtek: Vel. četrtek
 19. aprila, petek: Vel. petek
 20. aprila, sobota: Vel. sobota

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 10. aprila 1957 si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	627—630 lir
avstrijski šiling	23,50—24,50 lir
100 dinarjev	85—90 lir
100 francoskih frankov	153—155 lir
funt šterling	1650—1690 lir
nemško marko	146—148 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	147—148 lir
zlato	710—712 lir
napoleon	4950—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 14. aprila, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Vera in naš čas; 10.25 Prenos maše iz Stolnice sv. Justa; 12.00 Oddaja za najmlajše — Radislav Rudan: »Tri sestre rožice«; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Chopin: Koncert št. 2 za klavir in orkester; 20.30 Fuccini: »Manon Lescaut«, opera v 4. dejanjih.

Ponedeljek, 15. aprila, ob: 12.00 Življenje in svet; 12.55 Vokalni kvintet; 18.00 Hačaturjan: Koncert za klavir in orkester; 18.30 Z začarani police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Torek, 16. aprila, ob: 12.00 Sredozemske države in dežele; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Elgar: Koncert za violino in orkester v H-molu; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Sudermann Hermann: »Očetni dom«, drama v 4. dejanjih.

Sreda, 17. aprila, ob: 12.00 Italijanske žene; 13.30 Čajkovski: Hrestač — suita; 18.30 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Postna razmišljanja; 22.15 Beethoven: Simfonija št. 9 v D-molu.

Četrtek, 18. aprila, ob: 12.00 Iz živalskega kraljestva; 13.30 Dve Wagnerjevi uverturi; 19.15 Sola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba: Nicola Lisi: »Križev pot«; 22.00 Italijansko povojno gledališče.

Petek, 19. aprila, ob: 12.00 O vitaminih; 13.30 Glasba po željah; 18.30 Beethoven: Kvartet v C-molu; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Wagner: Parsifal, opera v 3. dejanjih (I. dej.).

Sobota, 20. aprila, ob: 12.00 Življenja in usode; 13.57 Verdi: Te Deum; 14.45 Vivaldi: 4 letni časi; 16.00 Po stopinjah sv. Pavla; 16.15 Bach: Maša v H-molu; 19.15 Srečanje s poslušalkami; 20.30 Wagner: Parsifal, opera v 3. dejanjih (II. in III. dej.).

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 362: V sodu je bilo vino prav dobro, dokler ga nisem pretočil v pletenke (damažane). Po treh dneh je postalo kislo. Kako je to mogoče?

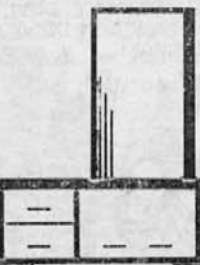
Odgovor: Če je to res, niste prej zažveplali pletenk ali pa niso bile prej dobro oprane in so bile že v njih kislobne glivice. Če pa so bile pletenke v najboljšem redu, pomeni, da je bil pokvarjen sod. Bil je kisel. Kisloba ni prišla na dan, ker je bil sod poln in je manjkal zrak, katerega potrebujejo tudi kislobne glivice, da se močneje razvijejo.

Vprašanje št. 363: Kaj je »Cosan«? Zakaj je koloidalno žveplo za žveplanje trt bolj priporočljivo kot navadno?

Odgovor: »Cosan« je nemški izgotovek koloidalnega žvepla. Posamezna zrnca so še bolj drobna kot pri koloidalnem žveplu podjetja »Montecatini«. Zato ga potrebujemo kar polovico manj, da napravimo isto količino škropilne brozge. Medtem ko potrebujemo za 100 litrov škropilne brozge 1/4 kg koloidalnega žvepla »Montecatini«, zadostuje za isto stvar od 100 do 150 gramov »Cosan«. Koloidalno žveplo ima naslednje prednosti: škropilno brozgo z lahkoto pripravimo, saj premešamo določeno količino koloidalnega žvepla z navadno vodo; škropivo lahko mnogo bolj enakomerno nanesemo na liste in poganjke kot pa prah; škropivo se listov bolj prime kot prah in dež ne more napraviti toliko škode; škropivo oziroma koloidalno žveplo hitro deluje, in to že pri toploti 15 do 20 stop. C, medtem ko je potrebna višja toplota, preden se raztopi navadno žveplo; koloidalno žveplo ni strupeno in zato ne trpijo živali nobene škode, če zaužijejo z njim poskropljene liste. Koloidalno žveplo, torej tudi Cosan, ne uporabljamo samo proti oidiju na trtah, temveč tudi proti različnim boleznim v sadjarstvu in cvetličarstvu.

OPOZORILO KMETOVALCEM - SADJARJEM NA GORIŠKEM

Konzorcij čebelarjev nas je naprosil, da opozorimo sadjarje, naj ne škropijo sadnih dreves, dokler ne odcveto. Po odloku goriškega prefekta z dne 28. jan. 1954 je namreč prepovedano škropiti drevje v cvetju z arzenati, DDT in drugimi strupenimi tekočinami, ki uničujejo čebele.

TOVARNA
Prinčič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

V sredo, 17. aprila, bo od 18. do 19. ure pisatelj

Boris Pahor

podpisoval v TRZASKI KNJIGARNI svoje zadnje delo

NOMADI BREZ OAZE

Tržaška knjigarna je za to priliko povabila domače slikarje, da bi razstavili v njenih prostorih vsak po eno svojih zadnjih del.

GLASBENA MATICA

V sredo, 17. aprila, ob 20.30

SLOVENSKI VOKALNI OKTET

V dvorani na stadionu »Prvi maj«

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
 za Tržaško ozemlje

V soboto, 13. aprila, ob 20.30 uri v Borštu
 John Patrick

VROČA KRI

V nedeljo, 14. aprila, ob 17. uri v Ljudskem domu v Sv. Križu

VROČA KRI

V nedeljo, 14. aprila, ob 16. in ob 20. uri
 v Prosvetni dvorani v Gorici
 Renato Lelli

NA NOČNIH POTEH

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

»Vam je Ina pisala?«

»Da.«

»In hoče — hoče svojo svobodo? Me hoče — zapustiti? Se ne bo več vrnila k meni?«

Tedaj je vstala tudi Delica in pristopila h globoko ginjenemu možu: »Tako daleč še ni, Rudi. Prav zato, da ne pride do tega, sem prišla sem. Nočem niti Vas mučiti niti Ine opravljati. Obema hočem pomagati, ker vem, da jo kljub vsemu ljubite.«

»Kaj pomeni kljub vsemu?«

»Kljub vsemu — pomeni, da nimate nikoli časa za Ino in da jo ob svojem delu popolnoma pozabljate, tako da Ina živi pri Vas, a ne z Vami. — Ne briga Vas niti, kaj misli, niti njena umetnost. Tako malo pristrčni ste z njo, da mora ženska ob Vaši strani shirati; ona pa je še premlada, da bi vse z vdanostjo prenesla.«

Rudi je strmel stal pred njo: »Saj Vi mi natanko vse to pripovedujete, kar sem si sam v teh štirinajstih dneh očital. Zdaj sem pa prišel do spoznanja, da je morda že prepozno.«

»Ne sme biti prepozno, Rudi. Nikoli ni prepozno popraviti napake. Saj ste mož! Ali Vam moram jaz povedati, kaj morate storiti?«

»Ali ljubi Ina drugega?«

»V svojem srcu ljubi le Vas, to vem gotovo. Ali jo hočete Vi s svojo brezbriznostjo in ravnodušnostjo komu drugemu nehoti prepušiti?«

Mož si je potegnil z dlanjo preko čela, ki ga je že peklo od težkih misli. »Ali mi poveste, kaj Vam je Ina pisala?«

»Pisala mi je, da je zelo srečna.«

Rudi je skril obraz v dlani in obstal.

»Rudi«, je prosila Delica, »ni še prepozno. Rudi, verjemite mi!«

»Če je srečna«, je mukoma zavzdihnil, »ali imam pravico, da jo kličem nazaj in da razdiram njeno srečo?«

»Da, Rudi, to pravico imate še! Še. Morda še danes ali jutri — pojutrišnjem bo morda že prepozno. Vi morate Ino razumeti: ob vaši strani je bila vedno sama. In tako si je želela, da bi vse doživljala skupaj s človekom, ki ga ljubi! Če je sedaj srečna, je to le zavoljo slučaja, da je našla človeka, ki jo je rešil samote. V Pinu Sandersu ne vidi moškega, ampak samo takega človeka. Zato pa tudi vi ne smete odlašati, da ne bo nekega dne drugače.«

Z zmučenim obrazom jo je Rudi pogledal. »Ali je torej prav, če jo privedem domov? Morda imate vi, Delica, prav. Morda pa je pametneje počakati, da se Ina vrne. Nemara bo sama to storila, ker se zaveda holj kot jaz, kaj pomeniva drug drugemu. Jaz bi ji bil vse življenje hvaležen. Varoval jo bom in negoval, da ne pride niti od daleč več v skušnjavo. Toda — toda — jaz mislim, da se mora ona sama odločiti. Nočem, da bi se še dalje navezovala name iz golega čuta zakonske dolžnosti.«

Delica je dolgo premišljala, preden je izrekla: »Do neke mere imate prav, Rudi. Toda pomislite, da je gostitelj vaše žene fin in lep, slaven in bogat; tak lahko postane ženskam nevaren. Ina pa kar hrepeni po bitju, ki bi jo razumelo. Usode ne smemo izzivati!«

»To sem si že sam dostikrat dopovedal, a vedno...«

Delica je vstala: »Obema hočem samo dobro. Več ne morem storiti.«

(dalje)